

Are They Emerging Adults or Emerging Adults Who Are University Students? An Investigation Through Risk Taking and Identity Development

Ümit Morsünbül¹

ABSTRACT. The purpose of this study is to make comparison among university students, high school students and nonstudent groups according to evaluation of themselves as adult, identity dimensions and risk taking behavior. The research group consisted of 506 (235 female, 271 male) participants. 175 of them are high school students, 182 university of them are students and the 154 are nonstudents. To collect data The Dimensions of Identity Development Scale and Adolescent Risk-Taking Questionnaire were used. To analyze data One-way ANOVA test was used. According to results, there are significant differences among high school students, university students and nonstudents groups. The results also revealed that nonstudent group didn't showed characteristic of emerging adulthood period.

Keywords: Emerging adulthood, Identity development, Risk taking, University

SUMMARY

Purpose and significance: Emerging adulthood is defined as life stage between adolescence and young adulthood. Due to social and economic changes, transition to adulthood prolonged. But it seems convenient especially for university students and it has been investigated whether this life stage seen in nonstudents group. The purpose of this study is to make comparison among university students, high school students and nonstudent groups according to evaluation of themselves as adult, identity dimensions and risk taking behavior.

Method: The research group consisted of 506 (235 female, 271 male) participants. 175 of them high school students, 182 university students and 154 nonstudents. To collect data The Dimensions of Identity Development Scale and Adolescent Risk-Taking Questionnaire were used. To analyze data One-way ANOVA test was used.

Results: According to result of this study, most of university students didn't define themselves as adult but most of nonstudents defined themselves as adult. The results of the study revealed that there are significant differences among high school students, university students and nonstudents. In terms of risk taking, university students showed higher risk taking behavior than other two groups. In terms of identity, nonstudents showed higher commitment than other two groups and university students showed higher exploration than other two groups.

Discussion and Conclusion: The result of this study revealed that high school students, university students and nonstudents have different characteristics according to evaluation of themselves as adult, identity dimensions and risk taking behavior. According to the results high school and university period are different from each other and also although they are in same age period university students and nonstudents are different from each other. As a result, only university students may be defined as emerging adults.

¹ Assist. Prof. Dr., Aksaray University, morsunbulumit@gmail.com

Beliren Yetişkinler mi, Beliren Üniversiteli Yetişkinler mi? Risk Alma ve Kimlik Biçimlenmesi Üzerinden Bir İnceleme

Ümit Morsünbül²

ÖZ. Bu çalışmanın temel amacı lise öğrencilerini, üniversite öğrencilerini ve öğrenci olmayan bireyleri kendilerini yetişkin olarak değerlendirip değerlendirmedikleri, kimlik boyutları ve risk alma davranışı açısından karşılaştırmaktır. Bu çalışmanın araştırma grubunu lise öğrencisi olan 170 kişi, üniversite öğrencisi olan 182 kişi ve öğrenci olmayan 154 kişi olmak üzere toplam 506 kişi (235 kadın, 271 erkek) oluşturmaktadır. Çalışmada verilerin toplanmasında Kimlik Gelişiminin Boyutları Ölçeği ve Ergenlerde Risk Alma Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Araştırma bulguları liseli, üniversiteli ve öğrenci olmayan gruplar arasında anlamlı farklılıklar olduğunu göstermiştir. Sonuçlar ayrıca öğrenci olmayan grubun beliren yetişkinlik döneminin özelliklerini yansıtmadığını göstermiştir.

Anahtar Sözcükler: Beliren yetişkinlik, Kimlik gelişimi, Risk alma, Üniversite

GİRİŞ

Beliren yetişkinlik (emerging adulthood) dönemi ergenlik ile genç yetişkinlik arasında bir dönem olarak tanımlanmaktadır. Arnett (2000, 2004), Erikson'un, Levinson'un ve Keniston'un insan gelişimi ile ilgili yaklaşımlarını temel alarak 18-25 yaş arasındaki dönemi beliren yetişkinlik dönemi olarak tanımlamıştır. Arnett'e (2000, 2004) göre beliren yetişkinlik ne ergenliktir ne de yetişkinliktir. Bu dönem hem kuramsal hem de ampirik olarak ergenlik ve yetişkinlikten farklıdır. Beliren yetişkinlik, yetişkinlik bağlanma ve sorumluluklarının geciktirildiği, daha çok endüstrileşmiş batı toplumlarında (özellikle orta ve üst sosyoekonomik düzeyde olan), göreceli olarak toplumsal rollerin sınırlılıklarının ve baskılarının daha az görüldüğü kültürlerde görülmektedir. Son yarım yüzyılda endüstri sonrası toplumlarda yetişkinliğe geçiş büyük ölçüde uzamaya başlamıştır. Bu toplumdaki genç insanların okul yaşamları daha uzun olmaya, evlenme yaşları ve ilk çocuk sahibi olma yaşları eskisine göre daha ileri yaşlara uzamaya başlamıştır. Ortaya çıkan bu durum yeni bir yaşam döneminin oluşmasını sağlamıştır.

Arnett (2000, 2004) beliren yetişkinlik döneminin beş temel ayırt edici özelliğinin olduğunu belirtmektedir. Bunlardan ilki beliren yetişkinliğin kimlik arayışı dönemi olduğudur. Arnett'e (2000, 2006, 2007) göre kimlikle ilgili yapılandırmalar ergenlikle başlar ancak temel araştırmalar ve deneyimler beliren yetişkinlik döneminde gerçekleşir. Beliren yetişkinliğin kimlik keşfi ile ilgili açıklamaları büyük ölçüde Erikson'un (1968) psikolojik moratoryum -toplum tarafından ergenlere kimlik biçimlenmesi ile ilgili farklı seçenekleri araştırıp deneyimleri için verilen süre-kavramına dayanmaktadır (Schwartz, Cote, Arnett, 2005). Arnett'e (2000, 2004). göre kimlik yapılandırması ile ilgili araştırmalar yoğun olarak ergenlik dönemine odaklanmasına rağmen, bu araştırmaların sonucuna göre başarılı kimlik statüsüne lise döneminin sonunda nadir olarak geçilmektedir ve kimlik gelişiminin onlu yaşların sonuna, yirmili yaşlara kadar sürdüğü belirlenmiştir. Erikson (1968) ego kimlik gelişiminin beş alanda gerçekleştiğini belirtmektedir. Bunlar; yakınlık, iş, din, politika ve ideolojidir. Marcia (1980, 1994) ise kimlik statüleri yaklaşımında kimlik gelişiminin gerçekleştiği üç alan tanımlamıştır. Bunlar; ideoloji, meslek ve kişilerarası alanlardır. Arnett (2000, 2004) beliren yetişkinlik döneminde kimlik keşfinin iş, aşk ve dünya

² Yrd. Doç.Dr., Aksaray Üniversitesi, morsunbulumit@gmail.com

görüşü alanlarında gerçekleştiğini belirtmektedir. Bu üç alandaki kimlik keşfi ile ilgili süreç ergenlik döneminde başlar ancak büyük bir bölümü beliren yetişkinlik döneminde ortaya çıkar.

Arnett (2000, 2004) göre beliren yetişkinlik döneminin ikinci temel özelliği değişkenliğin yoğun olarak yaşanmasıdır. Bu dönemde yaşamla ilgili planlar sık sık gözden geçirildiği için değişkenlik yoğun olarak yaşanmaktadır. Bu dönemin üçüncü özelliği bireylerin kendilerine yoğun olarak odaklanmaları ile karakterizedir. Arnett'e (2000, 2004) göre beliren yetişkinlik, bireylerin yaşamlarında kendilerine en çok odaklandıkları dönemdir. Beliren yetişkinler kendilerine odaklanarak yetişkinlik dönemine yönelik becerilerini artırmaya çalışırlar. Bu dönemin bir diğer özelliği ise olanaklar dönemi olması ve ergenlik ile yetişkinlik arasında bir dönem olmasından dolayı yaşamla ilgili pek çok olanağı barındırmasıdır. Buraya kadarki açıklamalara bakıldığında beliren yetişkinlik döneminin temel de kimlik gelişimi boyutunda yapılandırıldığı söylenebilir.

Arnett'e (2000, 2004) göre bu dönemin son özelliği de beliren yetişkinliğin ergenlik ve yetişkinlik arasında bir geçiş ve kendini arada hissetme dönemi olduğudur. Beliren yetişkinlik döneminin ayrı bir dönem olduğuna ilişkin olarak destek sağlayan özellikse öznel algılama açısından farklılıklardır. Beliren yetişkinler kendilerini ne tam olarak ergen gibi ne de yetişkin olarak görmektedirler. Beliren yetişkinlere kendinizi yetişkin olarak görüyor musunuz diye sorulduğunda, bazı yönlerden evet, bazı yönlerden ise hayır cevabını verdikleri saptanmıştır. Arnett'e (2000, 2004) göre bu bireyler bu döneme bir isim verememektedirler, çünkü toplumda bu döneme ilişkin olarak herhangi bir tanımlama bulunmamaktadır. Beliren yetişkinlerin kendilerini hangi gelişim döneminde olduklarına ilişkin olarak tanımlamalarındaki zorluğun sadece demografik değişimlerden değil aynı zamanda bireysel niteliklerinden kaynaklandığını belirtmektedir.

On yıl öncesine kadar onlu yaşların başıyla yirmili yaşların ortasına kadar olan dönem erken, orta ve ileri ergenlik olarak görülmekteydi (Steinberg, 2007). Ancak Arnett'in (2000) beliren yetişkinlik dönemini ortaya koymasıyla birlikte ileri ergenlik dönemi ve bir kaç yaş daha ilerisi beliren yetişkinlik dönemi olarak tanımlanmaya başlanmıştır.

Beliren yetişkinlik döneminin büyük gruplar arasında yaşandığını gösteren çalışmalar (Arnett, 2001, 2003; Facio ve Micocci, 2003; Mayseless ve Scharf, 2003) olmasına rağmen bazı çalışmalarda beliren yetişkinliğin belirli kültürlere özgü olduğu (Cheah ve Nelson, 2004; Nelson ve ark., 2004; Bynner, 2005; Mitchell, 2006) ya da bazı sosyal kurumlara bağlı olduğu (Bynner, 2008; Heinz, 2007) için evrensel bir yaşam dönemi olamayacağı belirtilmektedir. Bununla birlikte Arnett'in beliren yetişkinlikle ilgili çoğu çalışmasının Amerika'da üniversitede eğitim gören bireylerle yapıldığını üniversite eğitimi almayan grupların pek incelenmediği belirtilmektedir (Hendry ve Kloep, 2007a, 2007b, 2010).

Türkiye'de beliren yetişkinlikle ilgili çalışmalar son yıllarda hızla artmaktadır. Yapılan ilk çalışmalar (Atak, 2005; Atak ve Çok, 2007, 2008; Doğan-Ateş ve ark., 2007) bu dönemin Türkiye'de yaşanıp yaşanmadığını gösteren, sonraki çalışmalar ise (Eryılmaz ve Atak, 2008; Atak, 2009; İlhan ve Özdemir, 2012; Atak ve Taştan, 2012, Atak ve Çok, 2012) psikolojik değişkenlerle olan ilişkileri ya da bu dönemin alt evrelerini inceleyen çalışmalardır (Atak, 2011). Yapılan çalışmaların çoğu üniversite eğitimi alan gruplarla yapılmıştır. Öğrenci olmayan gruplarla yapılan ya da bu iki grubu çeşitli değişkenlere göre karşılaştıran çalışmalar çok sınırlıdır.

Bu nedenle bu çalışmanın temel amacı lise öğrencilerini, üniversite öğrencilerini ve öğrenci olmayan bireyleri kendilerini yetişkin olarak değerlendirip değerlendirmedikleri, kimlik boyutları ve risk alma davranışı açısından karşılaştırmaktır. Daha özelden ise beliren yetişkinlik dönemi içerisinde olduğu belirtilen üniversitede eğitim alan ve almayan iki grubu beliren yetişkinlik döneminin özelliklerini gösterip göstermedikleri yönünden karşılaştırmaktır. Karşılaştırma değişkenleri olarak kimlik biçimlenmesi ve risk alma davranışının kullanılmasının çeşitli nedenleri bulunmaktadır. Arnett (2000, 2004) daha önce de belirtildiği gibi beliren yetişkinlik döneminin temel özelliğinin

kimlik arayışı dönemi olduğunu belirtmektedir. Yani Marcia'nın (1980) kavramıyla seçeneklerin araştırılması sürecinin ergenlikten çok beliren yetişkinlik döneminde olduğunu söylemektedir. Bu çalışma kapsamında da seçeneklerin araştırılması ve diğer kimlik biçimlenmesi süreçlerini incelemek amacıyla Luyckx ve arkadaşları (2008 a,b,c) tarafından önerilen model kullanılmıştır. Bu model de Marcia'nın (1980, 1994) kimlik statülerini belirlemek için kullandığı seçeneklerin araştırılması/keşif (exploration) ve içsel yatırım/bağlanma (commitment) süreçleri alt boyutlara ayrılmıştır. Seçeneklerin araştırılması; seçeneklerin genişlemesine araştırılması (exploration in breadth; ergenlerin, içsel yatırımda bulunmadan önce farklı kimlik seçenekleri ile ilgili araştırmalar yapma derecesini göstermektedir), seçeneklerin derinlemesine araştırılması (exploration in depth; ergenlerin buldukları andaki yapmış oldukları içsel yatırımların kendilerine uygunluğunu derinlemesine araştırılmasını göstermektedir), seçeneklerin saplantılı araştırılması (ruminative exploration; bireylerin büyük ölçüde sıkı içsel yatırımlara ulaşmalarını zorlaştıracak keşfetme ve deneyimleme süreçlerine saplanma derecesini göstermektedir) olarak üçe ayrılmıştır. İçsel yatırım süreci de içsel yatırımda bulunma (commitment making; bireylerin kimlikle ilgili konularda karar verme derecesini göstermektedir), içsel yatırımla özdeşleşme (identification with commitment; içsel yatırımlarını değerlendirdikten sonraki duyguları ile özdeşleşme derecesini göstermektedir) olarak ikiye ayrılmıştır. Bu model aracılığıyla kimlik biçimlenmesindeki boyutlar ayrıntıları ile incelenebilmekte ve kimlik biçimlenmesinde sürece odaklanılabilmektedir.

Çalışmada risk alma davranışının seçilmesinin nedeni ise beliren yetişkinlikte kimlik arayışının artışıyla birlikte riskli davranışların da artmasıdır (Arnett,Ramos ve Jensen, 2001; Bukobza, 2009). Yani risk alma davranışının ergenlikten çok beliren yetişkinlik döneminde görülmesi beklenmektedir.

YÖNTEM

Bu bölümde sırasıyla araştırma grubu, veri toplama araçları ve verilerin analizinde kullanılan istatistiksel tekniklere yer verilmiştir.

Araştırma Grubu

Bu çalışmanın araştırma grubunu lise öğrencisi olan 170 kişi, üniversite öğrencisi olan 182 kişi ve öğrenci olmayan 154 kişi olmak üzere toplam 506 kişi (235 kadın, 271 erkek) oluşturmaktadır. Lise grubunu Ankara da bir lisede eğitim gören 75 kadın 95 erkek oluşturmuştur. Lise öğrencilerinin yaş aralığı 14-17, yaş ortalaması 16.31 (SS=1.22)'dir. Üniversite grubunu Ankara'da üniversitede eğitim gören ve herhangi bir işte çalışmayan 98 kadın 84 erkek oluşturmuştur. Üniversite öğrencilerinin yaş aralığı 19-25, yaş ortalaması 23.15 (SS=1.14)'dür. Öğrenci olmayan grubu 62 kadın ve 92 erkek oluşturmuştur. Bu katılımcıların tümü lise eğitimini tamamlamış ve bir işte çalışmaktadır. Öğrenci olmayan grubun 130' bekar 24'ü ise evlidir. Öğrenci olmayan grubun yaş aralığı 19-25, yaş ortalaması 23.48 (SS=1.08)'dir.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Katılımcıların yaş, cinsiyet ve eğitim durumları hakkında bilgi edinmek amacıyla kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Ayrıca kişisel bilgi formu kapsamında katılımcılara kendilerini yetişkin olarak değerlendirip değerlendirmediklerini belirlemek amacıyla katılımcılara "Yetişkinliğe ulaştığınızı düşünüyor musunuz?" sorusu sorulmuştur. Katılımcılardan "evet", "hayır", "bazı yönlerden evet, bazı yönlerden hayır" seçeneklerinden birini işaretlemeleri istenmiştir. Bu soru daha önce yapılan çalışmalarda da (Arnett, 2004, Atak, 2005; Atak ve Çok, 2007) kullanılmıştır.

Kimlik Gelişiminin Boyutları Ölçeği (KGBÖ); Kimlik boyutlarını ölçmek amacıyla Luyckx ve arkadaşları (2008a) tarafından geliştirilen ve Morsünbül (2011) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Kimlik Gelişiminin Boyutları Ölçeği (The Dimensions of Identity Development Scale) kullanılmıştır.

Bu ölçek, seçeneklerin genişlemesine araştırılmasını ölçen 5 madde, seçeneklerin derinlemesine araştırılmasını ölçen 5 madde, seçeneklerin saplantılı araştırılmasını ölçen 5 madde, içsel yatırımda bulunmayı ölçen 5 madde ve içsel yatırımla özdeşleşmeyi ölçen 5 madde olmak üzere toplam 25 madde ve beş alt faktörden oluşmaktadır. Maddeler “kesinlikle katılıyorum”dan (5 puan), “kesinlikle katılmıyorum”a (1 puan) doğru sıralanan 5 derecelmeli bir değerlendirme ölçeği üzerinde işaretlenmektedir. Her bir alt ölçekten alınabilecek puanlar 5 ile 25 arasında değişmektedir. Ölçekte puanlama yapılırken her alt boyut ayrı ayrı olarak değerlendirilmekte ve her alt boyutun toplam puanı alınmaktadır. Her alt boyut için örnek maddeler; İçsel yatırımda bulunma: “Yaşamımda izleyeceğim yöne karar verdim”, seçeneklerin genişlemesine araştırılması: “Gelecekte yapabileceğim farklı şeyler hakkında düşünürüm”, seçeneklerin saplantılı araştırılması: “Gelecekte yapmak istediklerim konusunda endişeliyim”, içsel yatırımla özdeşleşme: “Gelecekle ilgili planlarım bana güven veriyor” ve son olarak seçeneklerin derinlemesine araştırılması: “Gelecekle ilgili yapmış olduğum planlar hakkında başkalarıyla konuşurum”.

Orijinal ölçek geliştirilirken doğrulayıcı faktör analizi (DFA) uygulanmıştır. Orijinal ölçeğin DFA sonuçları; RMSEA= .07, CFI= .94’tür. Ölçeğin alt ölçekleri için Cronbach alfa değerleri .79 ile .86 arasında değişmektedir. Morsünbül (2011) tarafından yapılan uyarılama çalışmasında DFA sonuçları: RMSEA= .06, CFI= .92’dir. Bu çalışma kapsamında yapılan analiz sonucunda iç tutarlılık katsayısı .78 ile .89 arasında değişmektedir.

Ergenlerde Risk Alma Ölçeği (ERAÖ): Risk alma davranışını belirlemek amacıyla Gullone ve arkadaşları (2000) tarafından geliştirilen ve Esen (2003) tarafından Türkçe’ye uyarlanan Ergenlerde Risk Alma Ölçeği (Adolescent Risk-Taking Questionnaire) kullanılmıştır. Ölçek 26 madde ve üç alt boyuttan oluşmaktadır. Alt boyutlar, toplumsal konumla ilgili risk alma (15 madde), trafikle ilgili risk alma (6 madde) ve madde kullanımıyla ilgili risk almadır (5 made). Maddeler “kesinlikle katılıyorum”dan (5 puan), “kesinlikle katılmıyorum”a (1 puan) doğru sıralanan 5 derecelmeli bir değerlendirme ölçeği üzerinde işaretlenmektedir. Ölçekten alınabilecek puanlar 26 ile 130 arasında değişmektedir ve yüksek puan risk alma davranışının yüksek olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin yapı geçerliliğini saptamak amacıyla yapılan faktör analizi sonucunda üç faktörüm toplam varyansın % 40.13’ünü açıkladığı görülmüştür. Ölçeğin alt boyutlara göre Cronbach alfa değerleri .62 ile .84 arasında değişmektedir. Ölçeğin tümü için Cronbach alfa değeri .88 olarak bulunmuştur. Bu çalışma kapsamında Cronbach alfa değerleri .63 ile .82 arasında değiştiği ve ölçeğin tümü için Cronbach alfa değeri .84 olarak bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Demografik özelliklerin analizinde frekans ve yüzde analizi kullanılmıştır. Kimlik boyutlarının ve risk alma davranışının lise, üniversite ve öğrenci olmayan gruba göre farklılaşım farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) kullanılmıştır. Varyans analizi sonucunda ortaya çıkan farkların kaynağını belirlemek amacıyla Scheffe testi kullanılmıştır. Verilerin analizinde en az .05 anlamlılık düzeyi temel alınmıştır.

İşlem

Çalışmada lise ve üniversite eğitimi alan bireylere ölçeğe araçlarının sınıflar da uygulanması için derse giren ilgili öğretim elemanlarından/öğretmenlerden izin alınmıştır. Öğrenci olmayan gruptan veriler çalıştıkları işyerlerinden birebir uygulamalarla elde edilmiştir. Ölçme araçları doldurulmadan önce araştırma grubuna/katılımcıya çalışma ve ölçme araçları ile ilgili kısa bilgiler aktarılmıştır. Katılımcıların çalışmaya katılımında gönüllülük esas alınmıştır. Ölçeklerin uygulanması 30-45 dakika arası sürmüştür.

BULGULAR

Bulgular bölümünde sırasıyla katılımcıların kendilerini yetişkin olarak tanımlayıp tanımlamadıkları ile ilgili frekanslar ve yüzdeler, tek yönlü varyans analizleri sonuçları aktarılmıştır.

Katılımcıların kendilerini yetişkin olarak tanımlayıp tanımlamadıkları ile ilgili frekanslar ve yüzdeler Tablo 1’de aktarılmıştır.

Tablo 1. Katılımcıların Kendilerini Yetişkin Olarak Tanımlayıp Tanımlamadıkları ile İlgili Yüzdeler

Eğitim Durumu	N	Evet (%)	Bazı Yönlerden Evet Bazı Yönlerden Hayır (%)	Hayır (%)
Lise	170		4.70	95.29
Üniversite	182	11.53	78.57	9.89
Öğrenci Olmayan	154	71.42	24.67	3.89
Toplam	506	25.89	37.35	36.75

Tablo 1’de görüldüğü gibi lise grubunun büyük çoğunluğunun kendisini yetişkin olarak tanımlamadıkları, üniversite eğitimi alan grubun büyük çoğunluğunun kendilerini bazı yönlerden yetişkin olarak ve son olarak da öğrenci olmayan grubun büyük çoğunluğunun da kendilerini yetişkin olarak tanımladıkları bulunmuştur.

Risk alma davranışının lise, üniversite ve öğrenci olmayan gruba göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonuçları tablo 2’de aktarılmıştır.

Tablo 2. Risk Alma Davranışlarının Lise, Üniversite ve Öğrenci Olmayan Gruplara Göre ANOVA Sonuçları

Gruplar	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
Lise	170	68.74	12.67	11.48	00 **	A-B,A-C,B-C
Üniversite	182	71.21	11.27			
Öğrenci Olmayan	154	55.38	11.36			

$N= 506$ ** $p < .01$ Eğitim Düzeyi: A=Lise, B= Üniversite, C= Öğrenci olmayan

Tablo 2’deki sonuçlara göre risk alma davranışının lise, üniversite ve öğrenci olmayan gruplara göre farklılaştığı bulunmuştur [$F(2-503) = 11,48, p < .01$]. Ortaya çıkan farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre üniversiteli grubunun risk alma davranışıyla ($\bar{X} = 71.21$) liseli grubun risk alma davranışı ($\bar{X} = 68.74$) arasında; üniversiteli grubunun risk alma davranışıyla ($\bar{X} = 71.21$) öğrenci olmayan grubun risk alma davranışı ($\bar{X} = 55.38$) arasında ve liseli grubun risk alma davranışıyla ($\bar{X} = 68.74$) öğrenci olmayan grubun risk alma davranışı ($\bar{X} = 55.38$) arasında anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar üniversiteli grubunun hem liseli hem de öğrenci olmayan gruptan daha yüksek düzeyde riskli davranışlar ortaya koyduğunu göstermiştir.

Kimlik gelişimi boyutlarının lise, üniversite ve öğrenci olmayan gruplara göre farklılaşım farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonuçları tablo 3’de aktarılmıştır.

Tablo 3. Kimlik Gelişimi Boyutlarının Lise, Üniversite ve Öğrenci Olmayan Gruplara Göre ANOVA Sonuçları

Boyutlar	Gruplar	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
İYB	Lise	170	19.02	4.02	9.22	.00 **	A-C, B-C
	Üniversite	182	19.12	3.43			
	Öğrenci Olmayan	154	23.16	3.29			
İYÖ	Lise	170	17.21	3.61	8.46	.00 **	A-B, A-C, B-C
	Üniversite	182	20.16	4.42			
	Öğrenci Olmayan	154	22.09	4.11			
SGA	Lise	170	20.43	3.81	9.14	.00 **	A- B-, A-C, B-C
	Üniversite	182	24.32	3.52			
	Öğrenci Olmayan	154	17.47	3.24			
SDA	Lise	170	19.24	3.48	9.35	.00 **	A-B, A-C, B-C
	Üniversite	182	23.17	4.19			
	Öğrenci Olmayan	154	17.32	3.24			
SSA	Lise	170	17.19	3.27	7.22	.00 **	A-B, A-C, B-C
	Üniversite	182	19.33	3.53			
	Öğrenci Olmayan	154	14.27	3.14			

*N= 506 ** p < .01 Gruplar: A=Lise, B= Üniversite, C= Öğrenci olmayan Kimlik Boyutları: İYB= İçsel Yatırımda Bulunma, İYÖ= İçsel Yatırımla Özdeşleşme, SGA= Seçeneklerin Genişlemesine Araştırılması, SDA= Seçeneklerin Derinlemesine Araştırılması, SSA= Seçeneklerin Saplantılı Araştırılması*

Tablo 3’deki sonuçlara göre kimlik boyutlarının liseli, üniversiteli ve öğrenci olmayan gruplara göre farklılaştığı saptanmıştır. Boyutlara göre sonuçlara bakıldığında İçsel yatırımda bulunma boyutunun gruplara göre farklılaştığı saptanmıştır [F (2-503) = 9,22, p<.01]. Ortaya çıkan farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre öğrenci olmayan grubun puanlarıyla (\bar{X} =23.16) üniversiteli grubun puanları

(\bar{X} =19.12) arasında; öğrenci olmayan grubun puanlarıyla (\bar{X} =23.16) liseli grubun puanları (\bar{X} =19.02) arasında içsel yatırımda bulunma boyutu açısından anlamlı fark olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar öğrenci olmayan grubun üniversiteli ve liseli gruptan daha yüksek düzeyde içsel yatırımda bulunduğunu göstermiştir.

İçsel yatırımla özdeşleşme boyutunda, bu boyutun gruplara göre farklılaştığı bulunmuştur [F (2-503) = 8,46, p<.01]. Ortaya çıkan farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre öğrenci olmayan grubun puanlarıyla (\bar{X} =22.09) üniversiteli grubun puanları (\bar{X} =20.16) arasında; öğrenci olmayan grubun puanlarıyla (\bar{X} =22.09) liseli grubun puanları (\bar{X} =17.21) arasında ve son olarak üniversiteli grubun puanlarıyla (\bar{X} =20.16) liseli grubun puanları (\bar{X} =17.21) arasında içsel yatırımla özdeşleşme boyutu açısından anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlar öğrenci olmayan grubun üniversiteli ve liseli gruptan daha yüksek düzeyde içsel yatırımda bulunduğunu göstermiştir.

Seçeneklerin genişlemesine araştırılması boyutunda, bu boyutun gruplara göre farklılaştığı bulunmuştur [F (2-503) = 9,14, p<.01]. Ortaya çıkan farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre üniversiteli olan grubun puanlarıyla (\bar{X} =24.32) öğrenci olmayan grubun puanları (\bar{X} =17.47) arasında; üniversiteli olan grubun puanlarıyla (\bar{X} =24.32) liseli grubun puanları (\bar{X} =20.43) arasında ve son olarak liseli grubun puanlarıyla (\bar{X} =20.43) öğrenci olmayan grubun puanları (\bar{X} =17.47) arasında seçenekleri genişlemesine araştırılması boyutu açısından anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlar üniversiteli olan grubun öğrenci olmayan ve liseli gruptan daha yüksek düzeyde seçenekleri genişlemesine araştırdıklarını göstermiştir.

Seçeneklerin derinlemesine araştırılması boyutunda, bu boyutun gruplara dönemine göre farklılaştığı bulunmuştur [F (2-503) = 9,35, p<.01]. Ortaya çıkan farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre üniversiteli olan grubun puanlarıyla (\bar{X} =23.17) öğrenci olmayan grubun puanları (\bar{X} =17.32) arasında; üniversiteli olan grubun puanlarıyla (\bar{X} =23.17) liseli grubun puanları (\bar{X} =19.24) arasında ve son olarak öğrenci olmayan grubun puanlarıyla (\bar{X} =17.32) liseli grubun puanları (\bar{X} =19.24) arasında seçenekleri genişlemesine araştırılması boyutu açısından anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlar üniversiteli olan grubun öğrenci olmayan ve liseli gruptan daha yüksek düzeyde seçenekleri derinlemesine araştırdıklarını göstermiştir.

Seçeneklerin saplantılı araştırılması boyutunda, bu boyutun gruplara göre farklılaştığı bulunmuştur [F (2-503) = 7,22, p<.01]. Ortaya çıkan farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre üniversiteli olan grubun puanlarıyla (\bar{X} =19.33) öğrenci olmayan grubun puanları (\bar{X} =14.27) arasında; üniversiteli olan grubun puanlarıyla (\bar{X} =19.33) liseli grubun puanları (\bar{X} =17.19) arasında ve son olarak öğrenci olmayan grubun puanlarıyla (\bar{X} =14.27) liseli grubun puanları (\bar{X} =17.19) arasında seçenekleri genişlemesine araştırılması boyutu açısından fark olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlar üniversiteli olan grubun öğrenci olmayan ve liseli gruptan daha yüksek düzeyde seçenekleri saplantılı araştırdıklarını göstermiştir.

Buraya kadar bulgular genel olarak değerlendirildiğinde hem risk alma davranışının hem de kimlik gelişimi boyutlarının lise, üniversite ve öğrenci olmayan gruplara göre farklılaştığı bulunmuştur.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada ergenlik döneminde olduğu belirtilen lise öğrencileri ve beliren yetişkinlik döneminde olduğu belirtilen üniversite öğrencileri ve öğrenci olmayan bireyler kendilerini yetişkin olarak değerlendirip değerlendirmedikleri, risk alma ve kimlik gelişimi boyutları açısından karşılaştırılmıştır. Daha özelden ise beliren yetişkinlik döneminin risk alma ve kimlik gelişimi açısından ayrı bir dönem olup olmadığı ve bu dönemin özelliklerinin bu yaş aralığı içindeki öğrenci olmayan grup içinde geçerli olup olmadığının belirlenmesidir.

Katılımcıların kendilerini yetişkin olarak değerlendirmesiyle ilgili sonuçlara bakıldığında lise öğrencilerinin kendilerini yetişkin olarak değerlendirmedikleri saptanmıştır. Üniversite öğrencilerinin büyük çoğunluğunun ise kendilerini bazı yönlerden yetişkin olarak bazı yönlerden ise yetişkin olmadıkları yönünde değerlendirdikleri görülmüştür. Bu sonuçlar değerlendirildiğinde üniversiteli gruptan alınan sonuçların beliren yetişkinlik döneminin özelliğini yansıttığı söylenebilir. Arnett'e (2000, 2001, 2004) göre beliren yetişkinler kendilerini ergenlikle yetişkinlik arasında yani kendilerini arada hissettiklerini belirtmektedir. Beliren yetişkinlik olarak tanımlanan dönemde olmalarına rağmen öğrenci olmayan grubun büyük çoğunluğu kendilerini yetişkin olarak tanımlamıştır. Bu sonuç bu bireylerin kendilerini arada olarak değerlendirmediklerini tersine hangi dönemde olduklarını büyük ölçüde tanımladıklarını göstermiştir. Hendry ve Kloep (2010) İngiltere'de öğrenci olmayan (büyük kısmı tam zamanlı bir işte çalışan) bireylerle yaptıkları çalışmada katılımcıların büyük çoğunluğunun kendilerini yetişkin olarak tanımladıklarını, katılımcıların küçük bir kısmının ise kendilerini ergenlikle yetişkinlik arasında hissettiklerini bulmuştur. Bu çalışma kapsamında elde edilen sonuçlar Hendry ve Kloep'in (2010) çalışmasının sonuçlarıyla tutarlı görünmektedir.

Risk alma davranışları açısından çalışmanın sonuçlarına bakıldığında, üniversiteli grubun liseli ve öğrenci olmayan gruptan daha fazla riskli davranışlar gösterdiği saptanmıştır. Bu sonuç daha önce yapılan çalışmaların (Arnett, Ramos ve Jensen, 2001; White ve Jackson, 2005; Bukobza, 2009) sonuçlarıyla tutarlı görünmektedir. Beliren yetişkinlik döneminin yaşamla ilgili yapılandırmaların yoğun olarak deneyimlendiği bir dönem olması sebebiyle bu dönem bireyler için daha zor ve streslidir. Bu nedenden dolayı yani farklı yaşam alanlarıyla ilgili keşiflerde buldukları için daha fazla riskli davranışlar ortaya koymaktadırlar (Arnett, 2004; Schulenberg ve Zarrett, 2005). Ancak bu çalışmanın sonuçlarına göre bu sonuç sadece üniversite eğitimi alan bireyler için geçerlidir. Öğrenci olmayan bireylerin risk alma düzeyleri hem liseli hem de üniversiteli bireylerin puanlarından daha düşüktür. Bu sonuç öğrenci olmayan bireylerin beliren yetişkinlik yaş aralığında olmalarına rağmen risk alma açısından bu dönemin özelliklerini yansıtmadıklarını göstermiştir.

Kimlik gelişimi boyutları açısından bakıldığında üniversiteli grubun ise içsel yatırım puanlarının öğrenci olmayan gruptan daha düşük, seçeneklerin araştırılması boyutlarında ise diğer iki gruptan daha yüksek olduğunu göstermiştir. Üniversiteli bireylerin kimlik boyutları ile ilgili sonuçları beliren yetişkinlik döneminin karakteristik özelliklerini yansıtmaktadır. Arnett'e (2000, 2004) göre kimlik keşfi süreci ergenlikten çok beliren yetişkinlik döneminde artmaktadır. Bireyler yaşam alanlarıyla ilgili pek çok rolü beliren yetişkinlik döneminde deneyimler. Bu çalışmanın sonuçları da bu yargıyı desteklemektedir. Seçeneklerin saplantılı araştırılması boyutunda da üniversiteli bireylerin puanları diğer gruplardan daha yüksektir. Seçeneklerin saplantılı araştırılması kişilerin güçlü içsel yatırımlara ulaşmasını zorlaştıran araştırma sürecine saplanma derecesini göstermektedir (Luyckx ve ark., 2008a). Yani bireyler sürekli olarak kimlik alanlarıyla ilgili araştırmalar yapmakta ancak bunun sonucunda herhangi bir içsel yatırıma ulaşamamaktadır. Üniversiteli grubun hem seçenekler araştırma boyutunda hem de risk alma davranışında yüksek puanlara sahip olması yapılan başka çalışmalarda da (Morsünbül, baskıda; Archer ve Waterman, 1990;

Marcia,1994; Grier, 1997; Jones, 1992; Jones ve Hartmann, 1988; Adams ve ark., 2004, Bukobza, 2009) görülmüştür.

Öğrenci olmayan grubun kimlik boyutları ile ilgili sonuçlarına bakıldığında içsel yatırım boyutlarındaki puanlarının diğer iki gruptan daha yüksek olduğu, seçeneklerin araştırılması boyutlarında ise puanlarının diğer iki gruptan daha düşük olduğu görülmektedir. Yani bu bireyler kimlik alanlarıyla ilgili belirli ölçüde sürekli yapılandırmalar oluşturmuştur. Öğrenci olmayan grubun kimlik boyutlarıyla ilgili sonuçlar da bu çalışma kapsamında bu bireylerin beliren yetişkin olarak tanımlanmasını zorlaştırmaktadır.

Daha önce de belirtildiği gibi bu çalışmanın temel amaçlarından biri beliren yetişkinlik dönemi olarak belirlenen ve Türkiye’de 19-26 yaş arasında olduğu belirtilen (Atak ve Çok, 2007, 2008; Doğan-Ateş ve ark., 2007) dönemin öğrenci olmayan bireylerde de görülüp görülmediğinin araştırılmasıdır. Bu çalışmanın sonuçları liseden sonra üniversite eğitimi almayan grupta beliren yetişkinlik dönemine özgü özelliklerin bulunmadığını göstermiştir. Eğitim hayatını hala sürdürüyor olması bireylerin kendilerini yetişkin olarak değerlendirmelerinde etkili olmaktadır. Yapılan bazı çalışmalarda (Atak, 2005; Facio ve Miccoci, 2003; Mayseless ve Scharf, 2003; Hendry ve Kloep, 2010) eğitim yaşantısının sürüyor olması bireylerin kendilerini beliren yetişkin, eğitim yaşantısını bitirmiş olmak yetişkin olarak tanımlamalarını sağladığını göstermiştir. Erikson’a (1968) göre toplum ergenlerin kimlik yapılarını oluşturması için onlara belirli bir zaman verir. Erikson’un kavramı ile bu askıya alma- psikolojik moratoryum- dönemidir. Askıya alma gencin yetişkin sorumluluklarını almaya geçişte bir tür hazırlanma ve zaman kazanma dönemidir. Erikson’a (1968) göre toplum, ergenlere askıya alma dönemini bilinçli olarak verir. Ergenler bu dönemde kesinleşmiş bağlanmalar yapmadan önce çeşitli alternatifleri dener. Türkiye’de askıya alma süreci büyük ölçüde üniversite döneminde yaşanmaktadır. Bu dönemde bireyler kimlik alanlarıyla ilgili farklı alternatifleri deneyimler.

Öğrenci olmayan grubun büyük çoğunluğunun kendilerini yetişkin olarak tanımlamasının bir diğer nedeni de bir işte çalışıp belirli bir dereceye kadar kendi sorumluluklarını almasıyla ilgili olabilir. Bu çalışmaya katılan öğrenci olmayan grubun hepsi kalıcı bir işte çalışmaktadır. Kendi sorumluluğunu almak ve kalıcı bir işte çalışıyor olmak bireylerin kendilerini yetişkin olarak tanımlamasında önemli bir yere sahiptir (Atak, 2005; Facio ve Miccoci, 2003; Mayseless ve Scharf, 2003; Hendry ve Kloep, 2010).

Hendry ve Kloep’e (2010) göre eğer Arnett’in beliren yetişkinlik dönemi normatif bir dönemse bu yaş aralığında olup bu dönemin özelliklerini yansıtmayan bireylerin gelişimsel eksiklikler mi yaşadığı mı söylenmelidir? Hendry ve Kloep (2010) beliren yetişkinliğin evrensel bir dönem olmaması ve bu dönemin sadece belli kültürlerde belirli bağlamlar içerisinde görülmesi nedeniyle sadece beliren yetişkinliğin oluşabileceği bağlamlarda yaşayan bireyler için sorun yaratabileceğini belirtmektedirler.

Bu çalışmanın sonuçları Türkiye’de 19-26 yaş aralığında herkesin beliren yetişkinler olarak tanımlanamayacağı konusunda ipuçları ortaya koymuştur. Beliren yetişkinlik tanımlamasına sadece üniversite eğitimi alan grubun girdiği söylenebilir. Bu nedenle bu dönemin bütün bireylerde olabileceğini ileri süren yorumlarda daha dikkatli olunması gerekmektedir. Genel olarak bakıldığında bu çalışmaya katılan öğrenci olmayan bireylerin kimlik alanıyla ilgili keşiflerini daha çok ergenlik döneminde, üniversiteli bireylerin ise ergenlik döneminde kimlik alanıyla ilgili keşifler ortaya koyduğu ancak daha yüksek düzeyde kimlik keşfinin üniversite ya da Arnett’in (2000, 2004) tanımlamasıyla beliren yetişkinlik döneminde olduğu söylenebilir.

Bu çalışma sonuçlarına dayanarak ruh sağlığı çalışanlarının onlu yaşların sonunda ve yirmili yaşların ortaları içerisinde yer alan bireylerle çalışırken yaş değişkeninin yanında yaşamsal geçişleri de göz önünde bulundurmalarının yararlı olacağı söylenebilir. Bu bireylerin birbirinden farklı özellikler gösterebileceği dikkate alınmalıdır.

Bu çalışma önemli sonuçlar ortaya koymasına rağmen bazı sınırlılıklar göstermektedir. Bu çalışma kesitsel bir çalışmadır ancak hem kimlik gelişiminin hem de risk alma davranışının daha iyi değerlendirilebilmesi için bundan sonraki çalışmalarda boylamsal desenin kullanılması daha yararlı olabilir. Bu çalışmanın bir sınırlılığı da araştırma grubunun sayısı ile ilgilidir. Bundan sonraki çalışmalarda daha geçerli sonuçlar elde etmek amacıyla daha geniş gruplara ulaşılması daha yararlı olabilir. Araştırma grubu ile ilgili bir sınırlılık da üniversite eğitimi almayan grubun bir işte çalışan katılımcılardan oluşmasıdır. Bunda sonraki çalışmalarda üniversite eğitimi almayan aynı zamanda herhangi bir işte çalışmayan bireylere de ulaşılması önemli görünmektedir.

KAYNAKÇA

- Adams, G. R., Munro, B., Munro, G., Doherty-Poirer, M. & Edwards, J. (2004). Identity processing styles and Canadian adolescents' self reported delinquency. *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 5, 57-65
- Archer, S. L. & Waterman, A. S. (1990). Varieties of identity diffusions and foreclosure: An exploration of subcategories of the identity statuses. *Journal of Adolescent Research*, 5, 96-111.
- Arnett, J.J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55, 469-480.
- Arnett, J.J. (2001). Conceptions of the transition to adulthood: perspectives from adolescence to midlife. *Journal of Adult Development*, 8, 133-143.
- Arnett, J.J. (2003). Conceptions of the transition to adulthood among emerging adults in American ethnic groups. In: J.J. Arnett and N.L. Galambos, eds. *New directions for child and adolescent development: cultural conceptions of the transition to adulthood* (No. 100). San Francisco: Jossey-Bass, 63-75.
- Arnett, J. J. (2004). *Emerging adulthood: The winding road from the late teens through the twenties*. New York: Oxford University Press.
- Arnett, J.J. (2006). Emerging adulthood in Europe: A response to Bynner. *Journal of Youth Studies*, 9, 111-123.
- Arnett, J.J. (2007). Emerging Adulthood: What is it, and what is it good for?. *Child Development Perspectives*, 1, 68-73.
- Arnett, J.J., Ramos, K.D. & Jensen, L.A. (2001). Ideological views in emerging adulthood: Balancing autonomy and community. *Journal of Adult Development*, 8: 26-34.
- Atak, H. (2005). *Beliren yetişkinlik: Yeni bir yaşam döneminin Türkiye'de incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Atak, H. & Çok, F. (2007). Emerging adulthood and perceived adulthood in Turkey, *3rd Conference on Emerging Adulthood*, Tucson, AZ, USA, 15-16.
- Atak, H. & Çok, F. (2008). The Turkish version of inventory of the dimensions of emerging adulthood (The IDEA), *International Journal of Humanities and Social Sciences*, 3, 148-154.
- Atak, H. (2011). Yetişkinliğe aşamalı geçiş: Beliren yetişkinlik tek bir ana yol mu?. *İlköğretim Online*, 10, 51-67.
- Atak, H. & Taştan, N. (2012). Agency in the emerging adulthood period: An introductory study in Turkey. *European Journal of Social Sciences*, 32, 97-107.
- Atak, H. & Çok, F. (2012). Transition to adulthood and its' correlates in Turkey. Paper presented at the invited symposium titled "Transition to adulthood around the Mediterranean." at 13.th EARA Conference, Spetses Island, Greece.
- Bukobza, G. (2009). Relations between rebelliousness, risk-taking behavior, and identity status during emerging adulthood. *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 9, 159 – 177.
- Bynner, J. (2005). Rethinking the youth phase of the life course: the case for emerging adulthood?. *Journal of Youth Studies*, 8, 367-384.

- Bynner, J. (2008). Transitions to adulthood in a changing world: consequences for individuals and society from a British perspective. Invited Symposium Paper, XI EARA Conference, Torino, Italy.
- Cheah, C.S.L. & Nelson, L.J. (2004). The role of acculturation in the emerging adulthood of aboriginal college students. *International Journal of Behavioural Development*, 28, 495-507.
- Doğan-Ateş, A., Cebioğlu, S., Erdoğan, E., & Tekin, M. (2007). Conceptions of the transition to adulthood among Turkish emerging adults. Poster presented at the *3rd Conference on Emerging Adulthood*, Tucson, Arizona.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. New York: W.W. Norton & Company, Inc.
- Esen, B. (2003). Akran düzeyleri ve cinsiyetlerine göre öğrencilerin risk alma davranışı ve okul başarısının incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2, 17-26.
- Eryılmaz, A. & Atak, H. (2008). Ready or not? Markers of starting romantic intimacy at emerging adulthood: The Turkish experience, *International Journal of Social Sciences* 4;1 31-37.
- Facio, A. & Micocci, F. (2003). Emerging adulthood in Argentina. In: J.J. Arnett and N.L. Galambos, eds. *New directions for child and adolescent development: cultural conceptions of the transition to adulthood* (No. 100). San Francisco: Jossey-Bass, 21-31.
- Grier, L. K. (1997). Identity status and identity style among African American juvenile delinquents: Implications for rehabilitation. *Journal of Offender Rehabilitation*, 26, 53-66.
- Gullone, E., Moore, S., Moss, S. & Boyd, C. (2000). The adolescent risk – taking questionnaire: Development and psychometric evaluation. *Journal of Adolescent Research*, 15, 231-251.
- Heinz, W.R. (2007). Social pathways from youth to adulthood: the many faces of emerging adulthood. Invited Symposium Paper, 3rd Emerging Adulthood Conference, Tucson, Arizona..
- Hendry, L. B. & Kloep, M. (2007a). Conceptualizing emerging adulthood: Inspecting the Emperor's new clothes? *Child Development Perspectives*, 2, 74-79.
- Hendry, L. B. & Kloep, M. (2007b). Redressing the Emperor!-A rejoinder to Arnett. *Child Development Perspectives*, 2, 83-85.
- Hendry, L. B. & Kloep, M. (2010). How universal is emerging adulthood? An Empirical example. *Journal of Youth Studies*, 13, 169-179.
- İlhan, T. & Özdemir, Y. (2012). Beliren yetişkinlerde yaş, cinsiyet ve bağlanma stillerinin kimlik statüleri üzerindeki yordayıcı rolü. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19, 227-241.
- Luyckx, K., Schwartz, S. J., Berzonsky, M. D., Soenens, B., Vansteenkiste, M., Smits, I. & Goossens, L. (2008). Capturing Ruminative Exploration: Extending the Four-Dimensional Model of Identity Formation in Late Adolescence. *Journal of Research in Personality*, 42; 58-82.
- Luyckx, K., Schwartz, S. J., Goossens, L. & Pollock, S. (2008b). Employment, Sense of Coherence, and Identity Formation: Contextual and Psychological Processes on the Pathway to Sense of Adulthood. *Journal of Adolescent Research*, 23, 566-591.
- Luyckx, K., Schwartz, S. J., Goossens, L. & Soenens, B. (2008c). The Relationship between Identity Development and Adjustment in the Transition to Adulthood: Variable-Centered and Person Centered Approaches. *Journal of Research on Adolescence*, 18,595-619.
- Jones, R. M. (1992). Ego identity and adolescent problem behavior. In G. Adams, T. Gullotta, & R. Montemayor (Eds.), *Adolescent identity formation: Advances in adolescent development* (Vol. 4, pp.216-233). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Jones, R. M. & Hartmann, B. R. (1988). Ego identity: Developmental differences and experimental substance use among adolescents. *Journal of Adolescence*, 11, 347-360.
- Marcia, J. E. (1980). Identity in adolescence. In J. Adelson (Ed.), *Handbook of adolescent psychology* (pp. 159-187). New York: Wiley.
- Marcia, J. E. (1994). Ego Identity and Object Relations. In J. M. Masling and R. F. Bornstein (Eds), *Empirical Perspectives on Object Relations Theory*. Washington, DC, American Psychological Association.
- Mayseless, O. & Scharf, M., (2003). What does it mean to be an adult? The Israeli experience. *New Directions in Child and Adolescent Development*, 100, 5-20.
- Mitchell, B.A. (2006). Changing courses: the pendulum of family transitions in comparative perspective. *Journal of Comparative Family Studies*, 37, 325-343.

- Morsünbül, Ü. (2011). Ergenlikte özerkliğin ve kimlik biçimlenmesinin öznel iyi oluş üzerindeki etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Morsünbül, Ü. (Baskıda). Ergenlikte kimlik statüleri ve risk alma arasındaki ilişki. *İlköğretim Online*.
- Nelson, L.J., Badger, S. & Wu, B. (2004). The influence of culture in emerging adulthood: perspectives of Chinese college students. *International Journal of Behavioural Development*, 28, 26-36.
- Schulenberg, J.E. & Zarrett, N.R. (2005). Mental health during emerging adulthood: Continuity and discontinuity in courses, causes, and functions, Washington DC US: American Psychological Association.
- Schwartz, S. J., Côté, J. E.& Arnett, J. J. (2005). Identity and agency in emerging adulthood: Two developmental routes in the individualization process. *Youth & Society*. 37, 201-229.
- Steinberg, L. (2007). *Ergenlik*. (Yay. Haz. F.Çok), Ankara: İmge Yayınevi.
- White, H.R.& Jackson, K. (2005). Social and psychological influences on emerging adult drinking behaviour. *Health Research*, 28: 182-190.